

Témakörök

Az anyanyelvtanítás módszertana

államvizsgálóhoz

Készítette: Sejtes Györgyi
SZTE BTK Magyar Nyelvészeti Tanszék
sejtes@hung.u-szeged.hu

(elmélet-gyakorlat)

A felkészüléshez segítséget jelenthet az **Irodalom** a témakörök végén, de **ezek ajánlott és nem kötelező olvasmányok.**

1. Az anyanyelvtanítás célja, elvei a közoktatás alaptantervi, Kerettantervi (Nemzeti alaptanterv, Kerettanterv) tükrében

1.1. Általános fejlesztési követelmények

1.2. A PISA ajánlásai- kompetenciák: kommunikáció, csoportmunka, problémamegoldó készség, a tanulás és a teljesítmény fejlesztése

1.3. Egy kreatív nyelvtani feladat kitalálása, amely során az analízis gondolkodási műveletét kell a diákoknak használni. (A korcsoport meghatározása, a téma és a példák is kellene.)

Irodalom:

1. *Nemzeti alaptanterv.* 1995: Korona Kiadó, Budapest.

1.1. Kerettanterv. <http://www.om.hu>

1.2. *Európai iskola-európai nevelés.* (2001) Cernet-Phare, Győr.

1.2 Fisher, Robert 2000: *Hogyan tanítsuk gyermekeinket tanulni?* Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

1.2. Auxné Bánfi Ilona-Vári Péter-Felvégi Emese-Rózsa Csaba-Szalay Balázs 2002: *Gyorsjelentés a PISA 2000 vizsgálatról.* In: *Új Pedagógiai Szemle LII*, 1/38.

1.2. Nahalka István 2002: *Korreferátum a PISA-felmérések eredményeinek értékeléséről.*
In: *Új Pedagógiai Szemle LII*, 48-51.

2. Alapfogalmak

2.1 A tanítási folyamat értelmezése

2.2 Fejlődéslélektani vonatkozások

2.3 Kreativitás

2.4. A helyesejtés tanítása

2.5. Egy kreatív nyelvtani feladat kitalálása, amely során a szintézis gondolkodási műveletét kell a diákoknak használni. (A korcsoport meghatározása, a téma és a példák is kellene.)

Irodalom:

2. 1. Fülöp Lajos 1986: *Bevezetés a középiskolai tantárgy-pedagógiába.* Tankönyvkiadó. 7- 51.

2.2 Atkinson, Rita L. – Richard C. Atkinson – Edward E. Smith – Daryl J. Bem 1994: *Pszichológia,* Osiris-Századvég.

2.3 Landau, Erika 1990: *Bátorság a tehetséghez.* Calibra Kiadó, Budapest.

2.4 Montágh Imre 1976: *Tiszta beszéd.* Népművelési Propaganda Iroda, Budapest.

2.5 Korponay Györgyné 1991: *Helyesejtés.* Nodus Kiadó, Veszprém.

3. A tanítási-tanulási folyamat szervezési formái

(tanterem, munkaformák, módszerek, gondolkodási műveletek a nyelvtanórán)

3.1. A programok, a tankönyvek, a kettő viszonya

3.2. Feladatmegoldás, feladattípusok

3.3. A helyesejtés tanítása

3.4. Egy kreatív nyelvtani feladat kitalálása, amely során a rendezés gondolkodási műveletét kell a diákoknak használni. (A korcsoport meghatározása, a téma és a példák is kellenek.)

Irodalom:

3. Fisher, Robert 1999: *Hogyan tanítsuk gyermekeinket gondolkodni?* Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- 3.1. Zs. Sejtes Györgyi 2003: *Alternatív attitűd, alternatív program. Lehetőségek a magyartanításban.* In.: Bácsi János: *Hagyományok és újítások a pedagógiában*, Szeged, 34-41.
- 3.2. Vári Péter 2003: *Szintfelmérő feladatok az 5-6. és a 9-10. osztály számára.* Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- 3.3. Péchy Blanka 1980: *Beszélni nehéz!* Magvető Kiadó, Budapest.
- 3.3. Büky Béla 1973: *A beszédtanítás pszichológiája.* Tankönyvkiadó, Budapest.

4. A tanítási óra didaktikai feladatai, órátípusok

- 4.1. Az új ismereteket elsajátítása (eljárások)
- 4.2. A készségfejlesztés (beszéd, olvasás, írás)
- 4.3. A helyesírás tanítása
- 4.4. Egy kreatív nyelvtani feladat kitalálása, amely során az összefüggések feltárása a cél. (A korcsoport meghatározása, a téma és a példák is kellenek.)

Irodalom:

4. Bicskei Dezsőné 1987: *A középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógia vázlata.* Szeged, Kari jegyzet.
4. Falus Iván 2003: *Didaktika.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- 4.2. Antalné Szabó Ágnes 2001: *A helyesírás-tanítás módszertana.* In: *Írás-kultúra-felelősség.* Nemzeti Tankönyvkiadó. 12-34.
- 4.3. Hernádi Sándor 1993: *Észtekergető helyesírási játékok.* Tankönyvkiadó, Budapest.
- 4.3. Noll Katalin 1997: *Helyesírás mindenkinek.* Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged.

5. Az ismeretek megszilárdítása, az ismétlés

- 5.1. Az ellenőrzés és értékelés
- 5.2. Nyelvi játékok
- 5.3. A helyesírás tanítása
- 5.4. Egy kreatív nyelvtani feladat kitalálása, amely során az általánosítás gondolkodási műveletét kell a diákoknak használni. (A korcsoport meghatározása, a téma és a példák is kellenek.)

Irodalom:

5. Fisher, Robert 2000: *Hogyan tanítsuk gyermekeinket gondolkodni játékokkal?* Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- 5.1. Vargha Balázs 1972: *Játsszunk a szóval!* Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.
- 5.2. Hernádi Sándor: *Szópárbaj.* Aqua Kiadó, Budapest.
- 5.2. Fercsik Erzsébet 1993: *Ki szavatol a helyesírás biztonságáért?* Korona Kiadó, Budapest.
- 5.3. Hernádi Sándor 1993: *Íráspróbák, beszédturnák.* Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged.

6. A grammatika tanítása (nyelvelméletek, tudományosság)

- 6.1. A nyelven belüli és a nyelven kívüli szemléltetés.
- 6.2. A vázlat és a táblakép.
- 6.3. A grammatika tanítása
- 6.4. Egy kreatív nyelvtani feladat kitalálása, amely során a konkretizálás gondolkodási műveletét kell a diákoknak használni. (A korcsoport meghatározása, a téma és a példák is kellenek.)

Irodalom:

6. Gaál Edit 2002: *A magyar nyelv kis könyve.* Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

6. Bánréti Zoltán-Papp Ágnes 1990: *Tanítás és tanulás I-II*. Nodus Kiadó, Veszprém.
6. Bánréti Zoltán 1994: *Mozgékony mondatszerkezetek*. Korona Kiadó, Budapest.
6. Keszler Borbála-Lengyel Klára 2002: *Kis magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- 6.4. Gaál Edit 2002: *Összefoglaló feladatgyűjtemény magyar nyelvből középiskolásoknak*. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- 6.4. Hernádi Sándor 1997: *Játsszunk nyelvtant!* Ciceró.

7. A szöveg tanítása-szövegértés

7.1. A tanmenet és az óravázlat

7.2. Az óraelemzés szempontjai.

7.3. Szövegértési feladatok

7.4. Az írásbeli kommunikáció műfajai

7.5. Egy kreatív nyelvtani feladat kitalálása, amely során az összehasonlítás gondolkodási műveletét kell a diákoknak használni. (A korcsoport meghatározása, a téma és a példák is kellenek.)

Irodalom:

7. Bácsi János 2003: *Szövegértés*. In: *Mit? Kinek? Hogyan?* Bába Kiadó, Szeged.
7. Fisher, Robert 2000: *Hogyan tanítsuk gyermekeinket gondolkodni történetekkel?* Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- 7.3. Bánréti Zoltán 1998: *A lényeg: kiolvasható*. Korona Nova Kiadó, Budapest.
- 7.3. Pásztor Bertalan 1993: *Szövegalkotás*. Dunatáj Kiadói Kft.

8. Nyelvészet és kommunikáció

8.1. A kommunikáció tanítása

8.2. Szóbeli szövegtípusok

8.3. A szóbeli szövegtípusok tanítása

8.4. Egy kreatív nyelvtani feladat kitalálása, amely során az analógia gondolkodási műveletét kell a diákoknak használni. (A korcsoport meghatározása, a téma és a példák is kellenek.)

Irodalom:

8. *Nyelvészet és tömegkommunikáció I-II*. (1985) Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest.
- 8.1. Bánréti Zoltán 1996: *Kommunikálj!* Korona Nova Kiadó, Budapest.
- 8.1. Sejtes Györgyi 1998: *Nyisd ki, ismerd meg, tanítsd!* In: *Tandem III*, 43-46.
- 8.2. Fercsik Erzsébet- Raátz Judit 1997: *Kommunikáció szóban és írásban*. Korona Nova Kiadó, Budapest.
- 8.3. Adamik Tamás 1993: *A retorika történetének tanulságai a mai iskola számára*. In: *A szöveg szerkesztése, megértése, kidolgozása és megszólaltatása*, Magyar Nyelvtudományi Társaság.

9. A kommunikáció (szövegtípusok, készségek, feladattípusok)

9.1. Nyelvművelés

9.2. Beszédhibák

9.3. A vita és az érvelés

9.4. A szókincsfejlesztés

9.5. Egy kreatív nyelvtani feladat kitalálása, amely során a generalizálás gondolkodási műveletét kell a diákoknak használni. (A korcsoport meghatározása, a téma és a példák is kellenek.)

Irodalom:

9. *Nyelv-kommunikáció-cselekvés*. (2001) Szerk.: Pléh Csaba..., Osiris Kiadó, Budapest.
- 9.1. Rónai Béla-Kerekes László 1981: *Nyelvművelés és beszédtechnika*. Tankönyvkiadó. Budapest.
- 9.3. Csizmadia Judit-Kurucz István 1997: *Szókinckereső*. Szalay Könyvkiadó, Kisújszállás.

10. Drámajátékok a nyelvtanórán

- 10.1. Az asszertív, az agresszív és a passzív viselkedéstípusok
- 10.2. A konstruktív kritika és dicséret
- 10.3. Drámajáték (kommunikációs helyzetek)
- 10.4. Egy kreatív nyelvtani feladat kitalálása, amely során az absztrahálás gondolkodási műveletét kell a diákoknak használni. (A korcsoport meghatározása, a téma és a példák is kellenek.)

Irodalom:

10. Gabnai Katalin 1987: *Drámajátékok gyermekeknek, fiataloknak, felnőtteknek*. Magyar Drámapedagógiai Társaság, Budapest.
10. Hernádi Sándor 1987: *Szórakoztató szóra készítettő*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.
10. Montágh Imre 1985: *Mondjam vagy mutassam?* Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.
10. Montágh Imre: *Útravaló*. Televideo, MTV.
10. Pease, Allan 1989: *Testbeszéd*. Park Kiadó, Budapest.
10. Pease, Allan- Garner, Alan 1989: *Szó-beszéd*. Park Kiadó, Budapest.
- 10.1-2. Liberman-King-DeRisi-McCann 1994: *Személyes hatékonyság*. Magyar Pszichiátriai Társaság, Budapest.

Kötelező olvasmányok:

1. *Nemzeti alaptanterv*. 2004. www.om.hu
2. *Kerettanterv*. www.om.hu
3. Bicskei Dezsóné 1987: *A középiskolai anyanyelvi tantárgypedagógia vázlat*. Szeged, Kari jegyzet.
4. Kerber Zoltán: *A magyar nyelv és irodalom tantárgy problémái az ezredfordulón*. In: *Új Pedagógiai Szemle LII*, 2002. 10/45.
5. Komenczi Bertalan 1999: *Off line - az információs társadalom közoktatási stratégiája* In: *Új Pedagógiai Szemle*, 7-8. sz. 160-180.
6. Török Balázs 2001: *A diákok számítógép-használati szokásai - internetezés és elektronikus levelezés* In: *Új Pedagógiai Szemle*, 7-8. sz. 105-122.

Ajánlott olvasmányok:

Az 1-12. pontig felsorolt irodalom.